

LAÁB ÁGNES

VÁLSÁGSTRATÉGIÁK

EGY ÉLHETŐBB JÖVŐÉRT, EGY ÉLHETŐBB ÉLETÉRT

2024

ECOVITA KIADÓ

2014-ben, a 60. születésnapomra írtam egy bakancslistát. Első pontja a következő volt: megírom 'A KÖNYV'-et – így csupa nagybetűvel. Azt hiszem, azt remélem, hogy ez most sikerült! Beleírtam 50 évnyi vezetői, oktatói, tanácsadói, magánéleti tapasztalatom szintézisét: benne van az egész életem. Kipipálhatom!

Indíttatása az volt, hogy erős késztetést éreztem kiírni magamból a világjárvány óta átélt sok szorongást és félelmet, miközben tanúságot teszek mély humanista elkötelezettségemről.

Reménytelenül naivnak és optimistának tartanak sokan, ám én mégis erősen hiszek az emberi jóságban és nagyszerűségben. Azt remélem ezért, hogy a válságok féktelen tombolása közepette nem egy végzetes kataklizma következik be az emberiség számára. Sokkal inkább arra számítok, hogy megedződünk a kihívásoktól, megtaláljuk belső békénket és harmóniánkat. Saját életünket jobbra téve, és összefogva a hozzánk hasonlókkal felépíthetünk egy élhetőbb világot.

Meglepődve tapasztaltam, hogy a könyv írása nem csupán öngyógyító volt számomra. Sok meglepetést is tartogattak az összefüggések felismerésének AHA-élményei és a rendszerezés izgalma. Azt remélem, Neked is legalább annyi örömet és rácsodálkozást ad a könyv elolvasása, mint nekem. Szeretném, ha erőt és hitet tudnál belőle meríteni megtépázott értékrended újra szövéséhez! Különösen nagy szükségük van erre a fiatalabb generációknak hiszen az ő feladatuk, hogy ebben az értékvesztett társadalomban hidat építsenek a magyar nemzet felemelkedésén fáradozó nagyszerű elődök és jövő kiválóságai közé.

LAÁB ÁGNES

VÁLSÁGSTRATÉGIÁK

EGY ÉLHETŐBB JÖVŐÉRT, EGY ÉLHETŐBB ÉLETÉRT

2024

ECOVITA KIADÓ

Szerző:

Laáb Ágnes

Olvasószerkesztők:

Gillemot Katalin

Jágerné Szenes Viktória

Lektorok:

Bógel György

Vecsenyi János

A könyv illusztrációi

a szerző elképzelései alapján
a Bing képalkotó robottal készültek.

Minden jog fenntartva. E könyv bármely részének másolása bármilyen elektronikus vagy mechanikus úton és eszközzel, vagy annak átvitele bármilyen információtároló és előhívó rendszerbe kizárólag a Kiadó írásbeli engedélyével megengedett.

ISBN 978-615-81258-9-5

© Dr. Laáb Ágnes CSc,
© ECOVITA Kiadó, Budapest, 2023

Tartalom

AJÁNLÁSOK	9
ELŐSZÓ	13
A fejezet mítosza: Antigoné története	24
A fejezet meséje: A kristálygömb	34
Mesekulcsok	37
Stratégiai cél a személyes önfejlesztésedhez: Valódi Én-kép	42
Stratégiai cél személyes életstratégiádhoz: Szinergia-kompetencia fejlesztés	45
A fejezet filmje: Ötödik elem (The Fifth Element)	49
Stratégiai cél a korszakváltáshoz: Fenntartható fejlődés, társadalmi felelősségvállalás	51
Stratégiai cél a hazai válságkezeléshez: Pozitív csoportsinergia	60
I. A VARÁZSERŐT FOKOZÓ STRATÉGIÁK	65
MÁR ÚGYSEM ÉRDEMES?	67
A fejezet mitikus kísérői: A Moirák	68
A fejezet meséje: Régi mese	72
Mesekulcsok	73
Stratégiai cél a személyes önfejlesztésedhez: Jövőkép	75
Stratégiai cél személyes életstratégiádhoz: Élj úgy, mintha életed utolsó napját élnéd!	78
A fejezet filmje: Krízispont (Margin Call)	80
Stratégiai cél a korszakváltáshoz: Inspiráló jövőkép	84
Stratégiai cél a hazai válságkezeléshez: Ráadás-karrier	86
MEGRONTHAT-E MINDENT A GÁTALÁSTALANSÁG?	91
A fejezet mítosza: Prométheusz elhossa a tüzet	92
A fejezet meséje: Az ördög helyettese	95
Mesekulcsok	98
Stratégiai cél a személyes önfejlesztésedhez: Ördögűzés	99
Stratégiai cél személyes életstratégiádhoz: Kapcsolat-kompetencia karbantartás, fejlesztés	102
Kapcsolatkompetencia	102
A bizalom ereje	104
A bizalmatlanság két típusa	108
A befolyásolás módszerei	111
A fejezet filmje: 12 dühös ember (12 Angry Men)	114
Stratégiai cél a korszakváltáshoz: Konszenzusra törekvés, bizalomerősítés	117
A bizalom szerepe a korszakváltás válságstratégiáiban	117
Stratégiai cél a hazai válságkezeléshez: Bizalom-téglák és megértés-hidak	124
Ötödik hadoszlop mindenhol	124
A bizalom helyreállítása	128
ELEGENDŐ-E CSAK MEGFELELNI ÉS ALKALMAZKODNI?	131
A fejezet mitikus kísérői: A Hórák	132
A fejezet meséje: A kígyó meg a hal	136
Mesekulcsok	137
Stratégiai cél a személyes önfejlesztésedhez: Jártasság a konfliktuskezelésben	138
Énállapotok	140
Önérvényesítési módok	143
Konfliktuskezelési stratégiák	145
Stratégiai cél a korszakváltáshoz: Proaktív válság- és konfliktuskezelés	149
Proaktív válságkezelés	151
Proaktív konfliktuskezelés	155
A fejezet filmje: Gázláng (Gaslight)	159
Stratégiai cél személyes életstratégiádhoz: A kapcsolati függőség felszámolása	162
„Gázlángozás”	163
Önostorozás, önsorsrontás	164
Idő- és energiavámpírok	164

Adás-kapás kiegyenlítése.....	166
Stratégiai cél a hazai válságkezeléshez: Lelki szilárdság fejlesztése	171
Mi az, ami segíti a lelki szilárdság erősítését?	173
ELKERÜLHETŐ-E AZ APOKALIPSZIS?	175
A fejezet mítosza: A Vízözön	176
A fejezet meséje: Mese a Napról	181
Mesekulcsok	185
A fejezet filmje: Az Éhezők viadala (The Hunger Games)	188
Stratégiai cél személyes életstratégiához: Életszeretet	189
Stratégiai cél a korszakováltáshoz: Jólléti (Well-being) társadalom	191
Stratégiai cél a hazai válságkezeléshez: Eudaimonia-szigetek	194
II. A VARÁZSERŐT FOKOZÓ STRATÉGÁK	197
TÖRÖDÉS	201
A fejezet mítosza: A teremtő Ige	202
A fejezet meséje: Az ainuk muzsikája	205
Mesekulcsok	206
A fejezet filmje: Hétköznapi mennyország (As It Is in Heaven)	208
Stratégiai útmutató a saját hangod harmonizálására	209
Hogyan törődhetsz válságstratégaként mindennel, ami él és élni akar?	210
FELELŐSSÉG	217
A fejezet mítosza: Egyiptomi szívmérlegelés	218
A fejezet első meséje: Az igazságot kereső ember	220
Mesekulcsok	222
A fejezet második meséje: A boldogság madara	224
Mesekulcsok	227
A fejezet filmje: A kijelölt túlélő (Designated Survivor)	229
Stratégiai útmutató az erkölcsiség kibontására	232
Válságstratégák vezérlő értékei	233
ISMERET	241
A fejezet bibliai kísérői: A Háromkirályok	242
A fejezet meséje: Derék Jankó, meg a kemény kenyér	245
Mesekulcsok	248
Stratégiai útmutató a tudás és tapasztalat megszerzésére	250
A fejezet filmje: Hajléktalanul a Harvardon (Homeless to Harvard: The Liz Murray Story)	253
Hogyan tanítanak a válságstratégák?	256
TISZTELET	263
A fejezet mitikus kísérői: A Kháriszok	264
A fejezet meséje: Az Anahakán rózsza	266
Mesekulcsok	269
A fejezet filmje: A holt költők társasága (Dead Poets Society)	270
Stratégiai útmutató a törekvés kibontására	272
Hogyan serkentenek életigenlésre a válságstratégák?	275
EGYÜTTMŰKÖDÉS	279
A fejezet mítosza: Az aranygyapjú legendája	280
A fejezet meséje: Király kis Miklós	282
Mesekulcsok	287
Stratégiai útmutató személyes- és csoportszinergia kibontására	289
A fejezet filmje: Jobs – Gondolkozz másképp (Jobs)	291
Válságstratégák személyes szinergiája	293
Értékek ⇒ jövőkép ⇒ küldetés.....	295
„Mit” helyett „Hogyan”	297
„Küzdeni erőnk szerint a legnemesbékért”	299
Válságstratégák vezérlő együttműködési készségei	300
ZÁRSZÓ	305
FORRÁSHIVATKOZÁSOK	309

Köszönettel és hálával tartozom Dr. habil Varsányi Juditnak és Salamonné Dr. Huszty Annának, akik elkötelezett, értő terjesztői voltak a stratégiaalkotás módszertanának és sok ezer hallgatójuk mellett személy szerint én is nagyon sokat tanultam tőlük. Mentoraim, csapattársaim és igaz barátaim voltak, de a könyv születését sajnos már nem érhatték meg...

AJÁNLÁSOK

„Nem mese az gyermek!” – figyelmeztet Arany János a Családi körben, de mondhatná ezt Laáb Ágnes is az olvasóinak.

Neked szól ez a könyv, ha személyes életvezetési tanácsokat keresel, ha párkapcsolati vagy munkahelyi válságból akarsz kikecmeregni, ha nem érzed magad jól a bőrödben, ha munkahelyet akarsz váltani, vagy nyugdíjazás előtt állsz, vagy már benne is élsz. (Engem épp a kézirat olvasása döböntett rá, hogy nem többet, hanem mást kell csinálnom a jövőben.)

Neked szól ez a könyv, ha vállalkozást akarsz alapítani, vagy egy működő céget akarsz jobbat tenni. Ne feledd, hogy az emberek egy céghez mennek dolgozni, de a vezetőik miatt maradnak ott vagy mennek el. Ha jó vezető akarsz lenni, akkor keresd meg itt ebben a könyvben, miért maradnának nálad a munkatársaid, és hogyan navigáld a cégedet a viharos világban.

Neked szól ez a könyv, ha politikusként szűkebb vagy tágabb közösségedet akarod szolgálni, hogy jólétben és még inkább jóllétben élhessék az életüket, hogy egy jobb világot teremtsenek maguknak és embertársaiknak ebben a kaotikus létben.

Különleges könyv, különleges világképpel. Nem könnyű olvasmány. Mélysége van, távlatba hív, tette sarkall. Felrázó élményt nyújt. Újragondolásra készít: a saját életről, az országról, ahol boldogulni akarsz, a munkádról, a családotról, a munkahelyedről, a jelenedről, a jövődről.

„Nem mese az gyermek!” Pedig teli van mesével. Történetek sok-sok tanulsággal, értő és főként praktikus értelmezésekkel, tette sarkalló gondolatokkal.

Szép írás. Igazi szépirodalom. Ritkaság ez a szakirodalmi könyvek világában. Szokatlansága az erénye. Különleges és ezért vonzó.

Időnként drámai fejleményekkel ébreszt a valóságra és lendíti tovább a cselekményt. Alig várod, hogy mi jön a folytatásban.

Aktuális ez a könyv, mert napjaink személyes és társadalmi kérdéseire keresi a lehetséges válaszokat. Ugyanakkor kultúrtörténeti időutazás is az ókortól napjainkig.

Akkor olvasd, ha kérdéseid vannak, ha keresed a kivezető utat egy nehéz helyzetből. Ha jókor veszed kézbe ezt a könyvet, fogékonyabb leszel a javasolt megoldásokra, és arra biztat, hogy bátran végig menj az általad választott úton.

Ez a könyv igaz, jószándékú és hasznos útravaló olvasmány. Engem elbűvölt a stílusa, befolyásolta a további életemről alkotott képemet, tettekre inspirált az üzenete.

Szívből ajánlom.

*Dr. Vecsenyi János
Professzor Emeritus,
Budapesti Corvinus Egyetem*

Hol végződik a valóság, és hol kezdődik a mese? Van-e átjárás a két világ között, és egyáltalán: két világról van-e szó, vagy egyről? Milyen segítséget adhat egy régi mese vagy egy modern film a valóság megértéséhez? Elképzelhető, hogy egy vezető mesékben, mítoszokban, irodalmi alkotásokban keressen kulcsokat az őt körülvevő világhoz, szakmai és személyes problémái feldolgozásához? Laáb Ágnes könyvének legfontosabb üzenete: igen elképzelhető, sőt, kívánatos.

Ez a könyv rólunk szól, a mi érzelmeinkről, vágyainkról, félelmeinkről, inspirációinkról, tudatos és ösztönös reakcióinkról, gyengéinkről és erényeinkről. Szerzője szabadon mozog a mese és a valóság világában, könnyedén lép át egyikből a másikba, valósággá lényegíti át a mesét, és megfordítva, mesévé a valóságot. Korlátok nélkül mozog, úgy tűnik, számára a mese, a mítosz, az elmesélt vagy filmre vitt történet ugyanolyan valóságos, mint amit magunk körül látunk. Kiindul egy mitológiai jelenetből, hasonlóságokat fedez fel benne a modern világgal, vezetési, személyes életviteli tanácsokat ad, felidéz egy tanulságos mesét, kulcsokat ad a megértéséhez, majd ugyanezt teszi egy filmmel, egy műalkotással, következetesen haladva az önmaga által a könyv elején kijelölt tartalmi-szerkezeti vonalon. Az olvasónak az az érzése támad, hogy az idő nem egyenes vonalban halad előre: múlt és jelen együtt él, a mesék, a történetek bennünk laknak, múlt és jelen beszélget egymással.

Szükség van ilyen gondolkodásra, vagy ha úgy tetszik, világlátásra? Úgy tűnik, hogy igen. A minket körülvevő világ valóban a végletekig bizonytalan és ijesztő. A könyvben említett „modern” problémák valóságosak, de a megértésükhöz és a megoldásukhoz a rideg tények, adatok ismerete, modellek, technikák, mindenféle vezetési eszközök rutinszerű használata nem elegendő. Érzelmeink, félelmeink akkor is megjelennek, akkor is hatnak, ha egyébként a józan gondolkodás, a hideg fejjel történő elemzés híveinek valljuk magunkat. Az objektív valóságot szubjektíven éljük meg, ehhez keresünk kulcsokat és útmutatást, amiket akár a mesék világában is megtalálhatunk. A mesék, az ősi mítoszok

nem véletlenül maradtak fent évszázadokon, vagy akár évezredekken át: ha nem tartalmoznának fontos üzeneteket, már régen elfeledtük volna azokat. Laáb Ágnes könyve segít az üzenetek megfejtésében, ami néha könnyű, néha nehéz feladat, hiszen vannak történetek, amelyek direkt tanulságokat fogalmaznak meg, de az is előfordul, hogy az olvasó valamelyik szerzői mese-valóság asszociációhoz érve a homlokára csap, és azt mondja: hát ezt nem gondoltam volna! Hogy lehet, hogy én ezt eddig nem vettem észre?

Ez a könyv az érzelmek könyve. A felidézett érzelmek közül a két legfontosabb a bizalom és a szeretet. A mesék, a sztorik többsége azt jelzi, hogy nélkülük nincs jövő, nem jutunk ki a fényre, hanem maradunk valahol a félhomályban, reménytelenül hadakozva a világgal és önmagunkkal.

A könyvet lassan érdemes olvasni, nem kell vele sietni. Egy alkalomra elegendő egy történet, egy film, és a hozzájuk tartozó problémakör, majd következzen az elmélyülés: milyen tanulságot hordoz ez számomra? Mit üzen nekem a múlt, mit üzen egy régi vagy egy modern műalkotás? Így haladva izgalmas élmény lesz az olvasás, igazi szellemi kaland.

*Dr. habil Bógel György
professor emeritus, CEU*

ELŐSZÓ

2014-ben, a 60. születésnapomra írtam egy bakancslistát. Első pontja a következő volt: megírom 'A KÖNYV'-et – így csupa nagybetűvel. Azt hiszem, azt remélem, hogy ez most sikerült! Beleírtam 50 évnyi vezetői, oktatói, tanácsadói, magánéleti tapasztalatom szintézisét: benne van az egész életem. Kipipálhatom!

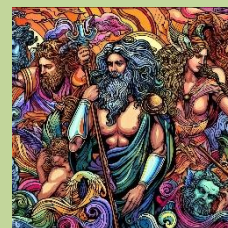
Indíttatása az volt, hogy erős késztetést éreztem kiírni magamból a világjárvány óta átélt sok szorongást és félelmet, miközben tanúságot teszek mély humanista elkötelezettségemről.

Reménytelenül naivnak és optimistának tartanak sokan, ám én mégis erősen hiszek az emberi jóságban és nagyszerűségben. Azt remélem ezért, hogy a válságok féktelen tombolása közepette nem egy végzetes kataklizma következik be az emberiség számára. Sokkal inkább arra számítok, hogy megedződünk a kihívásoktól, megtaláljuk belső békénket és harmóniánkat. Saját életünket jobbra téve, és összefogva a hozzánk hasonlókkal felépíthetünk egy élhetőbb világot.

Meglepődve tapasztaltam, hogy a könyv írása nem csupán öngyógyító volt számomra. Sok meglepetést is tartogattak az összefüggések felismerésének AHA-élményei és a rendszerezés izgalma. Azt remélem, Neked is legalább annyi örömet és rácsodálkozást ad a könyv elolvasása, mint nekem. Szeretném, ha erőt és hitet tudnál belőle meríteni megtépzott értékrended újra szövéséhez! Különösen nagy szükségük van erre a fiatalabb generációknak, hiszen az ő feladatuk, hogy ebben az értékvesztett társadalomban hidat építsenek a magyar nemzet felemelkedésén fáradozó nagyszerű elődök és jövő kiválóságai közé.

Szokatlan segítőket választottam gondolataim, tapasztalataim közvetítéséhez.

- Minden fejezet bevezetéseként egy-egy **mitikus alakra vagy mitológiai eseményre** hivatkozom, demonstrálva, hogy előfordult már máskor is az emberiség történetében olyasmi, amit most megoldhatatlannak, elviselhetetlennek tartunk.

- Ezután ráhagyatkozom egy-egy **mese** bölcs stratégiai útmutatására és feltárom a mese üzenetét az adott probléma kezeléséhez.

- A mesék megnyitásához **mesekulcsokat** is adok, részint a digitális szimbólumtár¹, részint más meseterapeuták, valamint a saját értelmezéseim alapján.

- Ezt követően igyekszem a mesékkal párhuzamba állítani kitűnő kortárs **filmeket** is, amelyek napjaink élethelyzeteiben, a mai emberek problémáin keresztül láttatják ugyanazokat az alapproblémákat.

- A legszokatlanabb segítőm mindezek mellett a **mesterséges intelligenciát** **hasznosító képszerkesztő robot** lett, amellyel a szó szoros értelmében is láttatni tudom azt a képi világot, ami felszínre tör lelkemből mondanivalóm

kifejtése során. Valódi varázsszükség ez számomra, mivel utasításom nyomán 30 másodperc alatt felkínál négy képet, és azokat addig pontosíthatom, cizellálva, árnyalva az elvárásaimat, amíg a robot által készített kép megfelel az előzetes elképzelésemnek.

Meggyőződésemmel, hogy nagy szükségünk van a mítoszok, a mesék, a filmek és más művészeti alkotások **képnyelvére** ebben a kaotikus világban, amely agyunk „jobbik” felét szólítja meg. Nap, mint nap szembesülhetünk ugyanis olyan válságos, akár életveszélyes helyzetekkel, amelyeket ’kép-telenség’ megoldani a racionális bal agyfélteke „ha-akkor” logikáját követve. Ha másért nem, azért, mert egyszerűen nincs rá elég idő... Ugyanakkor ma már tudományosan igazolt tény, hogy a veszélyes szituációkban agyunk a bal félteke dominanciájáról automatikusan kapcsol át a jobb féltekére. Mert ez az irracionális agyféltekénk ilyenkor – a helyzet teljességének felfogása által – a másodpercek tört része alatt kínál megoldási lehetőséget a nyugodt és megfelelő cselekvésre.

A képnyelvből számtalan jelentés-réteg fejthető fel. Közülük mindig azt a jelentésüket – vagy ha úgy tetszik, arcukat – fedik fel számunkra, amelyik arcunkkal éppen akkor, abban az élethelyzetben, tudás- és tapasztalatszinten, hangulatban feléjük fordulunk.

- A **mítoszok** koroktól független univerzális természeti törvények létezésére és hatalmára figyelmeztetnek, amelyeket ember alkotta törvények soha nem szabhatnak át. Elfogadásuk megkönnyíti a természet rendjébe való belesimulást, feloldódást. Be nem tartásuk vagy a velük való szembefordulás ugyanakkor nem tekinthető bocsánatos bűnnek, kiváltja az „égiek” haragját és büntetését.

- A **mesék** a legmélyebb belátáshoz vezethetnek bennünket, hiszen minden mese – amelynek legelején megbomlik a világ rendje, de a végére újból helyreáll – **egy-egy működőképes stratégiát rejt számunkra**, utat mutatva a legkilátástalanabb élethelyzetekre is a mesei szimbólumok nyelvén.
 - A mesék férfihőseinek az a küldetése, hogy távol tartsák a veszedelmeket a védtelenektől, lakhatóvá tegyék a Földet, megtisztítva azoktól a pusztító energiáktól, szörnyektől, amelyek akadályozzák az élet kibontakozását.
 - A mesékben szereplő pozitív nőalakok küldetése pedig az, hogy élettel töltsék meg ezt a megtisztított világot: őrizték meg az élhető világ rendjét, figyelve mindenre, ami élő vagy élővé tehető és visszahozva, megtartva mindazt, aminek itt a helye.

BOLDIZSÁR ILDIKÓ² évtizedes munkássága nyomán kialakított meseterápiás rendszeréből megtudhatjuk, hogy

- a népmeséknek az a sajátossága, hogy egységes és egylényegű világképükkel egy olyan – évezredek alatt kikristályosodott – tapasztalatgyűjtemény tárházát kínálják fel, amely része az emberiség Jung által definiált kollektív tudattalanjának³. Az ilyen mesék kortalanok és időtlenek, mindig egységbe rendeznek és minden korosztály számára élményt adnak.

A népmese hallgatása közben létrejön a **történetmesélési transz**, amikor a tudatos bal agyfélteke helyett bekapcsol a jobb agyfélteke, felszínre hozva a tudatalattiban elraktározott sokezeréves tapasztalatot.

Másképp fogalmazva: a mesét hallgató – miközben a mese az emberiség kollektív tudattalanjában őrzött évezredek tudás üzeneteit közvetíti számára – rálátást nyer saját belső tudatalattijának addig fel nem ismert tartalmaira. Mindezt a mese megtartó erejének segítségével veszélytelenül teheti.

- A **jó kortárs filmekben** – hasonlóan a műmesékhez – egy adott kor társadalmi, szociális sajátosságai tükröződnek. Hétköznapi történéseket ábrázolnak, a valóság egy aktuális részét jelenítik meg a teljesség helyett. E mai élethelyzetek problémáit feszegető filmek nem a tudattalanba röpítenek, de segítenek az adott problémával kapcsolatos félelem, feszültség oldásában.

A történetmesélési transz helyett a jó filmek **katarzist** okoznak. A cselekmény magával ragadja és a film szereplői és helyszínei közé röpíti el a nézőt, akár azonosulva is egy-egy szereplővel. A film végén a visszatérést biztosítja a katartikus élmény.

Szokatlan a könyv szerkezete is, hiszen minden fejezetben megjelennek az adott témakör okozta válságproblémák és a kezelésükre használható lehetséges válságstratégiák vetületei az egyes emberek, a világgazdaság és Magyarország tükréből szemlélve. Erősen hiszek ugyanis abban, hogy a személyes családi, munkahelyi, kisközösségi, országos és világméretű válságok szorosan összefüggenek, kölcsönkapcsolatban állnak egymással. Hiszen minden mindennel kapcsolatban áll az „**amint fent, úgy lent**”^{*} holisztikus elve szerint. Minden egyes ember, aki saját konfliktusain felülemelkedve sikeresen kezeli személyes válságait, ezzel nemcsak önmagát gyógyítja, fejleszti, de a környezetében is pozitív változásokat indít el. Így válhat a „**Το γινωδι σεαυτον!**” – Ismerd meg Önmagad![†] örökérvényű

* Az „amint fent, úgy lent” ősi elvét nyilvánvaló igazságként elfogadva rálátást kaphatunk a világ dolgaira, belátható és kézzelfogható lesz, hogy valóban minden mindennel kapcsolatban van. Maga a felirat az ókori Egyiptomból származó Smaragdtáblán olvasható, amelyet Hermész Triszmegisztnak tulajdonítanak. Bővebben ld. Szepes Mária: Smaragdtábla (2014) Édesvíz Kiadó vagy Hamvas Béla: Tabula Smaragdina / Mágia szutra (2001) Medio, Budapest.

† A delphoi jósa homlokzatán lévő feliraton ez olvasható: „Ismerd meg Önmagad és tudni fogod a sorsodat. Mert a sorsod te vagy. Nem külső erők uralkodnak rajtad, az istenek benned

üzenete nemcsak önmagunk, hanem a világunk jobbá tételének önbeteljesítő jóslatává.

POPPER PÉTER szerint az egyes emberek életében többnyire az okoz válsághelyzetet, amikor megszűnnek a korábbi, jól kialakított tájékozódási pontok, kicsúszik a lábuk alól a talaj, halmozódnak a konfliktusok. A társadalmi válságok hátterében általában az áll, hogy valami elromlik, ami egy darabig jó volt, vagy legalábbis jónak tűnt. A hatalmon lévők már nem tudnak a régi módon uralkodni és az emberek sem akarnak a hagyományos módon élni, de még senki sem tudja, hogyan tudna másképp tenni bármit is.

Mivel az ember természeténél fogva biztonságra és állandóságra vágyik, nehezen viseli a régi és az új egymás melletti működését. Ilyenkor négy lehetőség közül választhat: szembeszáll és küzd a végsőkig, elmenekül, védelmet keres más, erősebb hatalomnál, vagy belebetegszik az állandó szorongásba, stresszbe és tehetetlenségbe.⁴

A válság okozta félelem kicsit hasonlít a halálfélelemhez, mivel mindkettőben az ismeretlenség, és a végkifejlet bizonytalansága riaszt. A „semmibe kerülés” állapota addig tart, amíg nem sikerül új eligazodási pontokat találni. A válságkezelés soha nem a megoldásról, hanem a felülemelkedésről, a túlnövésről szól, ami a tudatosság szintjének emelkedésével jár együtt. Az egyes embereknél ez azt jelenti, hogy az illető látóköre elé tárul egy magasabb vagy messzebbre mutató horizont. Ebben az új rálátásban az addig megoldhatatlannak tűnő probléma jelentéktelenebbé és kevésbé nyomasztóvá válik. Ami alacsonyabb szinten a legvadabb konfliktusokra és rémületes indulatkitörésekre adott volna alkalmat, az most, a személyiség

vannak, jellemed, személyiséged alakítja, formálja jövődet. Változtass magadon, és változni fog a sorsod is. Fogadd el magadat, és el tudod majd fogadni sorsodat is.”

magasabb szintjéről nézve olyan, mintha egy magas hegy csúcsáról figyelné valaki a völgyben dúló vihart. Ettől persze a vihar mit sem veszít valóságából, de az adott személy már nem benne áll, hanem felette.

Egy válság mindig kérdez, és felelősségre von. Az alapkérdés: mit tettél rosszul? Egyénileg? Társadalmilag? De az ember nagyon nem szeret szembenézni magával, ezért jönnek az utólagos magyarázkodások, a bűnbakkeresés, a válságcsinálók és a rossz helyzetfelismerők felelősségre vonása.

A kiélezett ellenséges légkör pedig a „lehettem volna” embereknek kedvez, és azoknak, akik üzletet csinálnak a társadalmi méretű szorongásból. Ez egy nagyon felelőtlen játék. Ha válság van, ha összeomlanak a normák, ha lépést kell tenni a jövő felé, akkor egyedül az összekapaszkodás segít, tudomásul véve, hogy a **társadalmi méretű válságoknál nincsenek egyéni megoldások: csak együtt üdvözülhetünk, vagy együtt kárhozunk el.**⁵

Ennek megfelelően kétféleképpen állítom párhuzamba a mesék évezredes, korokon túlmutató és a filmek jelenkori társadalmi, szociális tapasztalatairól szóló üzenetét napjaink permanens és egymás hatását is felerősítő válságaival:

- Megvizsgálom, hogy mit üzennek ezek a mesék a személyes válságai sodrában vergődő egyes embereknek. Tehetem, hiszen a mesék szereplőit azonosíthatom egy válságos élethelyzet külső szereplőiként, de saját belső lélekrészekként is. Felismerhetem, hogy valamennyi meseszereplő valójában én magam vagyok: az ifjú hős, a fekete testvérek, a bölcs, a kígyó, a hal, a hétfejű sárkány, a bakarasnyi ember, a király, a rózsa, a kertész stb.

A krízis célját és okát is megvizsgálhatom kívülről és belülről. A mese segítheti egy személyes válság megoldását azzal,

ahogy harmóniába rendezi ezeket a külső és belső szereplőként és körülményekként azonosított támogató és ellenséges erőket.

- Megvizsgálom, hogy milyen válságstratégia olvasható ki a mesékből a közösségek (vállalkozások, nemzetek, nemzetközösségek vagy akár az egész emberiség) számára. Ilyenkor a meseszereplők életünk, napjaink külső körülményeinek analógiájaként értelmezhetők: a járvány, a háború, a gazdasági válság, a hajléktalanság, kilátástalanság, az elfojtás, a manipuláció stb. megszemélyesítőiként.

Szokatlan végül a könyv publikussá tétele is. Jó okom volt azonban arra, hogy a nyomtatott könyv helyett az e-könyv mellett döntöttem.

- Nagyon szeretném, ha könyvem minél szélesebb körben elérné a fiatalabb korosztályok tagjait. Ők már inkább az okos telefonon vagy notebookon elérhető online tartalmakat részesítik előnyben a nyomtatott könyvekkel szemben. Igaz viszont, hogy az idősebb korosztályok szívesebben vennék kézbe és olvasnák könyvalakban, de talán gyermekeik vagy unokáik megajándékozzák őket egy-egy kinyomtatott példánnyal.
- Fontos számomra az online elérhetőség azért is, mert ebben a felgyorsult világban gyorsan avulnak a tartalmak, így viszont folyamatosan kiegészíthetem újakkal. Átírhatom, kivehetem a túlhaladott részeket és beépíthetem az építő javaslatokat, észrevételeket, válaszolhatok a felmerülő kérdésekre.

Szeretném megköszönni a könyv megszületésének támogatását örökös első lektoraimnak, férjemnek, édesanyámnak és testvéremnek, valamint Vecsenyi Jánosnak, Bögél Györgynek, Jágerné Szenes Viktóriának, Gillemot Katalinnak és Dudásné Brúza Anikónak.

Tarts velem kedves Olvasóm, engedd, hogy kísérjelek a könyv lapjain feltáruló veszélyes, izgalmas, számos felismerést, belátást tartogató szellemi kaland során!

Laáb Ágnes

VÁLSÁGSTRATÉGIÁK VARÁZSGÖMBJE: A SZINERGIA

Ebben a fejezetben az egyes emberek és az egyes közösségek hasznosított szellemi vagyonának működéséből fakadó szinergiakompetenciával és csoportsinergiával ismerkedünk meg.

A FEJEZET MÍTOSZA: ANTIGONÉ TÖRTÉNETE

A válságstratégiák megalkotása és sikeres végrehajtása mindig rendkívüli embereken múlik. Mitől válik valaki rendkívülivé? Hogy közelebb jussunk e kérdés megválaszolásához, forduljunk segítségül Szophoklészhez, a görög drámaírás atyjához, aki az Antigonében tūpontosan definiálja, hogy valójában milyen az ember.

„Sok van, mi csodálatos, de az embernél nincs semmi csodálatosabb!”⁶

Így csendül fel a drámában – Trencsényi-Waldapfel Imre félresikerült fordításában – az ember himnusza Magyarországon évtizedek óta.

Antigoné története az Oidipusz mítosz része. Oidipuszt, Théba királyát megtagadják felnőtt fiai és ő azzal átkozza meg őket, hogy egymás kezétől haljanak meg. Mikor fiai követik a trónon, megegyeznek, hogy évenként felváltva uralkodnak majd, hogy ne teljesedjen be apjuk átka. A fiatalabb fiú kezd, de az egy év lejártakor nem adja át a trónt, ezért Polüineikész megtámadja Thébát. A háborút a Thebaiak nyerik, de a testvérek valóban megölik egymást a harcmezőn.

Örökös nélkül halnak meg, ezért Théba trónjára Kreon kerül. Kreon nem engedi, hogy eltemessék Polüineikészt, így büntetve a hazaárulót, aki temetetlenül nem juthat a túlvilágra. Oidipusz lánya, a bátor és elszánt Antigoné nem engedi testvére holttestének meggyalázását és Kreon parancsának ellenszegülve megadja Polüineikésznek a végtisztességet. Kreon éhhalálra ítéli és befalaztatja a lányt, hiába könyörög kegyelemért saját fia, Haimon, aki Antigoné szerelme. Teiresziász, a vak jós megjósolja Haimón halálát. Kreon megkegyelmezne Antigonénak, de a lány már nincs életben. A hír hallatán Haimón is öngyilkos lesz, sőt anyja – Kreon felesége is – megöli magát.

A dráma történéseinek ismeretében indokolt is lehetne a „*sok van, mi csodálatos, de az embernél nincs semmi csodálatosabb!*” – dicsőítés, ha ez Antigonéra vonatkozna és az ő bátor tettét méltatná. De nem így van! Akkor hangzik el ugyanis ez a kardal, amikor a bosszúálló zsarnok, Kreon először színre lép!

Szophoklész szándéka szerint a kar nem dicsőíti Kreont, hiszen a "Πολλὰ τὰ δεινὰ κούδὲν ἀνθρώπου δεινότερον πέλει." görög szövegben a 'δεινός'* melléknévnek több jelentése is van. Egyszerre jelent *csodálatost* és *rettenetést* is és Antigoné

* δεινός jelentései: félelmetes, megdöbbentő, ijesztő, rettenetes, szörnyű; amitől félni lehet, veszélyes; rossz, gyászos, siralmas; erős, hatalmas; rendkívüli, különös, furcsa, bámulatos; ügyes valamiben". Etimológiailag a „félelem, ijedtség, ok a félelemre, félelem felkeltése” jelentésű δέος főnév származéka, amely a szanszkrit dvesti „utál” igére vezethető vissza.

drámájában a kar éppen az ember eme **kétarcúságára** akarja ráirányítani a figyelmet! RATKÓ JÓZSEF fordítása adja leghitelesebben vissza a szándékolt tartalmat:

„Sok szörnyű csodafajzat van, s köztük az ember a legszörnyebb.”⁷

Mert az embernek valóban csodálatra méltó képességei vannak, amelyek bámulatos esélyeket hordoznak, de súlyos kockázatot is jelentenek attól függően, hogy teremteni vagy pusztítani akar velük.⁸

KOPÁTSY SÁNDOR elmélete a szellemi vagyon négy összetevőjéről⁹ segíthet megfejtetni e kétarcúság mibenlétét. Némi számviteli jártasság szükséges azonban ahhoz, hogy ez a vagyon mikor tőke és mikor erőforrás, ezért Kopátsy elméletét némiképp pontosítottam, de lényegi részén – mely zseniális – nem változtattam.

A görögök óta tudjuk, hogy a természetben minden a négy elemből – vízből, tűzből, levegőből és földből épül fel. Egy embergyerek induló szellemi vagyona is e négy elemből tevődik össze: a víz elem a **tehetségének**, a tűz elem az **erkölcsiségének**, a levegő elem a **tudásszomjának**, és a föld elem a **törekvésének**, (kitartásának, akaratának, szorgalmának) **forrása**.

- **Testéhez kapcsolódik a fizikális intelligencia** (physical quotient, **PQ**). A fizikai intelligencia a felelős az erőnlétéért, állóképességéért, a mindenkori cselekvőképességéért is.
- **Elméjéhez a mentális vagy szellemi intelligencia** (intelligence quotient, **IQ**) fűződik. A mentális intelligencián

* Köszönettel tartozom Karsai György magyar klasszika-filológus, színháztörténész, irodalomtörténész egyetemi tanárnak, akinek a pandémia alatt hozzáférhetővé tett előadásából ezt a kettősséget megismerhettem.

múlik, mennyire válik – az általános tájékozottságon túl – szakértővé az érdeklődési körébe tartozó területeken.

- **Lelkéhez** kapcsolódik a **társas/érzelmi vagy emocionális intelligencia** (emotional quotient, **EQ**). Ennek kibontása során sajátíthatja el az adás-kapás törvényét vagy tapasztalhatja meg a szeretet törvényét.
- **Szívéhez** kapcsolódik a **lelki intelligencia** (spiritual quotient, **SQ**), amelynek kibontása azt jelenti, hogy mindig hallgat a lelkiismeretére, belső hangjára, amely megvédi attól, hogy áthágja az emberi természet által megkövetelt örök erkölcsi normákat, és segíti abban is, hogy a másik három intelligenciáját ötvözze és erősítse a jóra való hajlammal.

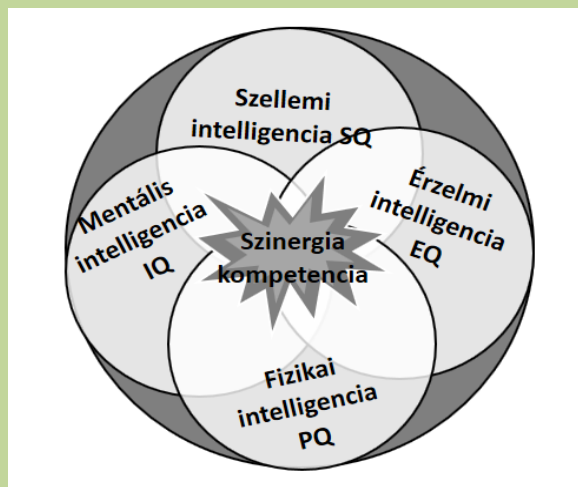
Amióta ember él a földön három út kínálkozik számára, hogy megismerhesse és harmóniába rendezze önmagában a fizikai, a lelki és a szellemi valóságot:

- az **érzékelés útja**, azaz a fizikai valóság megtapasztalása az öt érzékszerv segítségével,
- az **érzések útja**, ami az érzelmek/indulatok áramlásán keresztül kap teret és
- a **gondolatok útja**, ami a megértés és a tudásszerzés lehetőségét kínálja.

Az egyes utak végcélja az **erő**, a **szeretet** és a **bölcsesség** elérése, azaz az a fajta **EGÉSZ-ség**, ami holisztikus megközelítésben az ember kiteljesedését, a teljességet kínálja.

E kifejlesztett intelligenciák az emberek elidegeníthetetlen személyes erőforrásai, amit sokan, sokféle, széles körben elterjedt elnevezéssel illetnek (humán tőke, emberi tőke,

tudástőke, intellektuális tőke, humán erőforrás, emberi erőforrás, immateriális javak, nem-tárgyi eszközök, szellemi vagyon). Azért javaslom ezek helyett a **kompetenciát**, mert e megkülönböztető elnevezés nyomatékossítja a kompetencia, mint vagyonelem különlegességét, amit a felsorolt fogalmak nem, vagy nem elég markánsan jeleznek.

Síkban, köröknek ábrázolva ezt a négy kompetencia-halmazt, a közös részük adja ki az ötödik elemet, a kvintesszenciát, a szinergiát, amitől egyre jobban önmagára talál, megismeri erősségeit és teljesítőképessége határait, valamint élni is tud mindezzel. Ez az ún. **szinergiakompetencia**, amely – miközben folyamatosan fejlődik, kiteljesedik, áttörést tesz lehetővé az életminőségében és a személyes boldogulásban is.

A matematika nyelvére fordítva mindez azt jelenti, hogy a szellemi vagyon négy elemi összetevőjét nem összeadni, hanem összeszorozni kell, és ez a szorzat felel meg a szinergiának:

$$\text{szellemi vagyon} = \text{tehetség (EQ)} \cdot \text{erkölcs (SQ)} \cdot \text{tudás (IQ)} \cdot \text{törekvés (PQ)}^\dagger.$$

* A szinergia (görögül *συνεργία*) olyan kölcsönhatást, együttműködést, kölcsönös támogatást jelent, amikor érvényesül Arisztotelész azon megállapítása, hogy "az egész több mint részeinek összege".

† KOPÁTSY, amikor a kompetenciavagyon elemeiként a tudást, az erkölcsöt, a tehetséget és a törekvést nevesíti, valójában a kompetencia-potenciál, azaz a kompetencia-tőke négy összetevőjét azonosítja. Mivel tőkeelemekről van szó, a tudás esetében kicsit pontosítanunk kell: induláskor még nem tudás, hanem *tudásszomj* az, ami rendelkezésre áll és ez nagyon eltérő lehet az egyes emberek esetében. Van, akinél alig-alig jelenik meg, míg van, akinél szinte határtalan a kíváncsiság, az érdeklődés, a megismerési vágy. Maga a megszerzett és hasznosított tudás, mint kompetencia azonban – a korábbiak szerint – már nem a tőke, hanem az erőforrás része.

Egy térbeli ábra sokkal hatásosabban mutatná be azt a multiplikációt, ahogy a négy, egymás hatását felerősítő és kiteljesítő kompetenciagömb egyenként is folyamatosan tágul, miközben az általuk létrehozott szinergiakompetencia-gömb is akár akkorává válik, hogy teljesen magába zárja a négy elemi gömböt. Ekkor a szó

szoros értelmében **varázsgömb** lesz birtokosa számára: semmi sem lehetetlen és elérhetetlen ilyen személyes kompetencia-erőforrás mellett. Ráadásul ezt nem lehet ellopni, leutánozni, elkoptatni. Versenyképessége függetleníthető a divatos szakmáktól, a munkaerőpiaci igények változásától, nem veszít értékéből infláció, betegség és egyéb mélyreható gazdasági-társadalmi változások miatt sem!

Rendezzük el a megismert fogalmakat egy személyes kompetencia-vagyon mérlegbe, amelynek egyik oldala e vagyon forrásait, a másik oldala e vagyon eszközeit tünteti fel,

Személyes kompetenciavagyon mérleg	
ESZKÖZÖK A vagyon, mint tőkejóság, azaz az erőforrások, eszközök halmaza	FORRÁSOK A vagyon, mint tőke, azaz az vagyon eredetét mutató források halmaza
<p>Hasznosított készségek és kompetenciák</p> <p>Erőforrásként hasznosuló kapcsolatok</p>	<p>Saját tőke</p> <ul style="list-style-type: none"> - intraperszonális: képességek és adottságok - szinergiakompetencia (eredmény) <p>Interperszonális: kapcsolati tőke</p>

egyértelművé téve, hogy mikor van szó a tőkéről és mikor a tőkejóságról, azaz az erőforrásról!

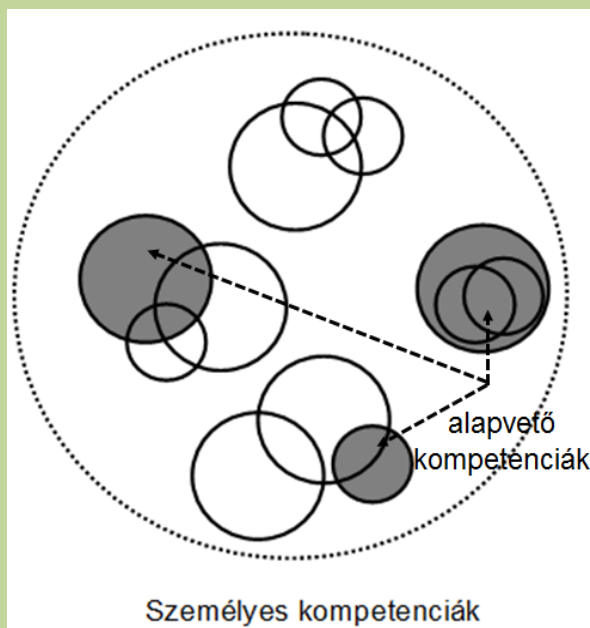
Az eszközök között szerepelnek a négy elemi intelligenciából fejlesztett kompetenciák, míg a források között jelenik meg a szinergiakompetencia. A **kompetenciák** ugyanis az ember hasznosítható erőforrásai, míg a **szinergia-kompetencia** nem más, mint a kompetenciák működtetéséből származó **eredmény**. Míg a **hasznosítható** erőforrások a boldoguláshoz, gyarapodáshoz, életminőség javuláshoz **szükséges feltételeket biztosítják**, a **szinergia-kompetencia** – ahogy évente a saját tőke részévé válik -, **azt mutatja, hogy mennyit sikerült ebből valóra váltani**.

A **forrásoldalon** a saját források között szerepelnek az intraperszonális képességek és adottságok. Az adottságok és a képességek között is tegyünk különbséget! Az **adottságok** csak igen szűk körben vagy egyáltalán nem fejleszthetők, a **képességek** viszont igen.

Ezek a négy elemi intelligencia még „bevéltatlan ígéretei”, a veleszületett tehetség-, erkölcs-, tudás- és törekvéspotenciálok, amelyekből **készségek és kompetenciák** fejleszthetők.

A magyar nyelvben a tehetség és táalentum szavak egész pontosan tükrözik ezt a különbséget, miszerint a **tehetség** a lehetőségalmaz, a bevéltatlan ígéret, míg a **táalentum** a már hasznosított erőforrás, az ígéret bevéltása.

A személyes kompetenciavagyonnak lehet idegen forrása is, ez a

kapcsolati tőke, ami szintén még csak egy lehetőség-halmaz. A **hasznosított kapcsolatok** viszont már az eszközoldalon jelennek meg erőforrásként.

Az **eszközoldalon** szereplő valamennyi **készség és kompetencia hasznosított erőforrás**, amelyek a képességek kibontásából, az előnyös adottságok kihasználásából és az

előnytelenek elfogadásából hozhatók létre. Készség például a biciklizés, az úszás, síelés, autóvezetés, amit – ha egyszer megtanultál – sok év kihagyása után is egy kis gyakorlással bármikor ismét tudni fogod.

Több készség ötvözéséből jöhet létre egyedi kompetencia (szürke körök az ábrán) és az egyedi kompetenciák sajátos kombinációja eredményezhet sajátosan egyedi **alapvető kompetenciákat**. Ha kifejlesztesz magadban legalább egy olyan alapvető kompetenciát, amiben kiváló és egyben utánozhatatlan vagy, az magkompetenciáddá (core competence) válva tartósan versenyképesé tesz, mert függetleníthető divatirányzatoktól, gazdasági válságoktól, sőt mélyreható társadalmi változásoktól is. Ezért szükséges, hogy tudatosan és folyamatosan azt fejleszd önmagadban, amiben eleve tehetségesebb vagy másoknál.

Az egyes emberek boldogulását biztosító kompetenciák a szociális kompetenciák körébe tartoznak, amelyek többnyire **társas kapcsolataiban** bontakoznak ki. Családi, iskolai, lakóközösségi, munkahelyi és nagyobb közösségeket átfogó elemi összefogásokból, együttműködésekben is képződik szinergia – ez a **csoportszinergia** – ami az egyes emberek

szinergia kompetenciájához hasonlóan pozitív (nyereséges) vagy negatív (veszteséges) eredménnyel zárulhat.

Az persze egyénenként változó, hogy mekkora valakinek a tehetsége, a tudásszomja vagy a kitartása. Szélső esetben nincs neki egyikből vagy másikból semmi: tehetségtelen, tudás befogadására képtelen, nincs kitartása, akarateréje, szorgalma, hogy céljait megvalósítsa. A „nincs” ilyen esetben nullát jelent, míg a „van” nagysága elképesztően nagy is lehet. Vagyis e három **születés kori szellemi vagyon-elem** értéktartománya a 0-tól a pozitív végtelenben bármilyen értéket, akár tört értéket is felvehet.

Érdeemes szemügyre venni az induló szellemi tőke negyedik elemét, az erkölcsöt is, mert ennél az értéktartomány nem a 'nincs' vagy a 'van', azaz 0 és a pozitív végtelen között mozog: ha valaki nem erkölcsös, az erkölcstelen és az erkölcstelenség **a negatív végtelenben vehet fel bármekkora értéket!**

A születés kori induló szellemi tőke mind a négy eleme pozitív – hiszen senki sem születik eleve erkölcstelennek, ám élete során kaphat olyan megerősítéseket, szerezhethet olyan tapasztalatokat és átélhet olyan élethelyzeteket, amelyek hatására erkölcstelenné válik.

SZELLEMI VAGYON=TEHETSÉG (EQ) · ERKÖLCS (SQ) · TUDÁS (IQ) · TÖREKVÉS (PQ)			
0 ⇒ + ∞	- ∞ ⇒ + ∞	0 ⇒ + ∞	0 ⇒ + ∞

A matematikai szabályok szerint belátható, hogy mind a négy összetevő egyaránt fontos és csak együtt, mindegyik megléte és pozitív előjele esetén képesek egymást felnagyítani, megsokszorozni.

Ha bármelyik közülük hiányzik, akkor a matematika szabályai szerint a keletkező szinergia nulla, azaz nem ér semmit, megsemmisül. (Ilyenkor segíthet a kapcsolati tőkéből fejlesztett

kapcsolati kompetencia, amellyel a saját személyes kompetenciavagyon hiányzó vagy töredék értékű eleme pótolható vagy kiegészíthető.)

Nézzük, mit is jelent ez a képlet az egyes emberek vonatkozásában!

- Hiába nagyon tehetséges valaki, ha tudástőkéje csak töredék ($\frac{3}{4}$, $\frac{1}{2}$, $\frac{1}{6}$) tudásszomjival vagy törekvéssel párosul, csak a töredékét fogja kibontani a tehetségének.
- Az is nyilvánvaló, hogy ha az erkölcs negatív értékű, akkor a négy elem szorzata negatív szinergia lesz, ami ráadásul annál nagyobb kárt okoz, minél nagyobb tehetséggel, tudással és törekvéssel párosul!

Így talán már világos, hogy a szellemi vagyon határa a csillagos ég, ha jóra való szándékkal párosul, míg egyetlen gátlástalan ember megmérgezheti környezetét életét, földi pokollá varázsolhatja életük helyszíneit és eseményeit.

Íme, ez az ember kétarcúságának titka:

- *rendkívüliségében csodálatra/szeretetre méltóvá válik, ha szellemi vagyonának összetevői pozitív szinergiában erősítik fel és sokszorozzák meg egymást,*
- *rettenetes, rettegett lesz azonban akkor, ha erkölcstelensége miatt szellemi vagyona negatív szinergiát eredményez!*

A FEJEZET MESÉJE: A KRISTÁLYGÖMB¹⁰

Volt egyszer egy varázslóasszony, volt neki három fia, akik jó testvéreként szerették egymást, ám a vén boszorkány nem bízott bennük, attól félt, hogy megfosztják a hatalmától. Azért a legidősebbiket sasmadárrá változtatta, annak aztán egy kőszálon kellett laknia, s néha látni lehetett, amint lassú, nagy köröket írva föl és alá szállong az égen. Középső fiát cethallá változtatta a boszorkány, az pedig a tenger mélységében tanyázott, s hogy merre jár, azt csak a hatalmas vízoszlop mutatta, amit olykor a magasba lövellt. Igaz, hogy mindennap visszakapták emberi alakjukat, de csak két órára, nem tovább.

A harmadik fiú attól tartott, hogy anyja majd őt is valamilyen vadállattá változtatja, medvévé vagy farkassá, azért észrevétlenül elszökött hazulról. Régebben hallott róla, hogy az Arany Nap kastélyában van egy elvarázsolt királylány, aki megváltásra vár; csak hogy a szabadító az életével játszik, és már huszonhárom ifjú siralmas halált halt emiatt, és most már csak egy jöhet, aztán senki többnek nincs alkalom. S mert nem volt szívében semmi félelem, elhatározta, hogy elmegy az Arany Nap kastélyába. Sokáig bolyongott, ámde nem talált oda, végül egy rengeteg erdőbe érkezett, és nem tudta, merre keveredjék ki belőle.

Egyszerre csak megpillantott a messzeségben két óriást, azok magukhoz intették, s amikor odaért, így szóltak hozzá: 'Azon torzsalkodunk, melyikünké legyen ez a kalap, s mert egyforma erősek vagyunk, egyikünk sem tudja legyőzni a másikat; a magadfajta kis emberek okosabbak nálunk, azért most neked kell igazságot tenned.' - 'Érdemes egy ilyen avítt kalapon civakodni?' - kérdezte az ifjú. - 'Látszik, hogy nem tudod, milyen erénye van ennek a kalapnak; ez egy varázskalap: aki a fejére teszi, az bárhová kívánhatja magát, abban a szempillantásban ott is terem.' - 'Adjátok ide a kalapot - szólt az ifjú -, odébb megyek valamivel, s ha kiáltok, fussatok versenyt, és amelyikőtök először ér hozzám, azé lesz a kalap.' Azzal a fejébe nyomta a kalapot, és elindult, közben eszébe jutott a királyleány, az óriásokról pedig elfeledkezett, és egyre csak ment előre. Egyszerre csak felsóhajtott: 'Ah, bárcsak ott lennék az Arany Nap kastélyában!' És alighogy e szokat kimondta, már ott is állt egy magas hegyen, a kastély kapuja előtt.

Belépett, és végigment az összes szobán, mígnem a legutolsóban reá lelt a királyleányra. De mekkora volt rémülete, amikor szemügyre vette: a királyleánynak ráncokkal telibarázdált, hamuszürke orcája volt, savószínű szeme és veres haja. - 'Te voltál az a királyleány, akinek az egész világ hirdeti szépségét?' - kiáltotta. - 'Ah - felelte a királyleány -, nem ez az én igazi alakom, csak az emberi szem lát engem ebben a rút külsőben; s hogy tudd, milyen is vagyok igazából, pillants a tükörbe, azt nem lehet becsapni, az olyannak mutat, amilyen a valóságban vagyok.' Egy tükröt adott az ifjú kezébe, aki abban a világ legszebb leányát pillantotta meg, és azt is látta, hogy bánat ül az arcán, és könnyek hullanak a szeméből.

Szólt az ifjú: - 'Miként lehet megszabadítani téged? Nem riadok vissza semmiféle vésztől!' Szólt a leány: - 'Aki a kristálygömböt megszerzi, és a